MÜBÂHELE

Âli İmran suresi 61. ayette geçen ibtihal kelimesiyle aynı kökten türeyen mübâhele, İslam tarihinde çok ünlü bir olayın adıdır. Âli İmran suresinin büyük bir kısmı bu olayla ilgili olarak inmiştir.

İbtihal, dua etmek üzere çömelmek anlamındadır. Mübâhele ise iki kişi veya grubun birbirleri aleyhinde dua etmek üzere karşılıklı faaliyete girmeleri demektir. Âli İmran 61. ayet, ibtihalin Kur'ansal anlamını yakalamamızı sağlamaktadır. Buna göre, kelimenin anlamı, Allah'ın lanetini yalancılar üzerine çekmek için dua etmek niyetiyle çömelmektir.

Hicretin 10. yılının, İslam tarihinde Elçiler Yılı (senetü'l vüfûd) olarak anıldığı bilinmektedir. Hz. Peygamber, bu yılın sonlarına doğru, Yarımada çevresinde ve dışındaki gayrimüslim kabile ve topluluklara yönelttiği İslam'a çağrıyı, Necran Hıristiyanlarına da yöneltmiş ve mübâhele olayı bu Necranlılar Medine'ye geldikleri sırada vuku bulmuştur.

Hz. Peygamber, Necran halkına bir mektup yazarak onları İslam'a çağırmıştı. Mektubun metni kaynaklarda şu şekilde yer almaktadır:

"Allah'ın Resulü Muhammed'den Necran rahiplerine: Allah'ın adıyla. Yakup'un, İshak'ın, İsmail'in ve İbrahim'in rabbine hamdi tavsiye ediyorum. Bundan başka, size şunları söyleyeceğim: Sizi kullara ibadetten Allah'a ibadete, kulların emri altına girmekten Allah'ın yönetimine çağırıyorum. Bu çağrıma uymaz iseniz cizye vereceksiniz. Bunu da reddederseniz, size harp ilan ederim. Selamlarımla!"

Mektubu alışlarından bir süre sonra, Necran Hıristiyanları, 60 kişilik bir heyeti, Hz. Peygamberle görüşmek üzere Medine'ye

gönderdiler. Heyettekilerin 14'ü dinî liderdi. Medine'ye gelen Necranhlar, doğruca Hz. Peygamber'in mescidine inip orada kendi dinlerine göre ibadete başladılar. Ashap, engel olmak istediyse de Hz. Peygamber: "Dokunmayın, ibadetlerini yapsınlar." emrini verdi. İbadetten sonra, Hz. Peygamber'e yönelen ve ipek giysilerle kuşanmış bulunan heyetin kabul edilmediği görüldü. Sahabîler, bunun sebebinin ipek giysiler olduğunu anlamışlardı.

Necranhlar bu giyisilerle bir gurur ve azamet havası estirmişlerdi. Sahabîler, Necranlıları uyardılar, onlar da ertesi gün yün giysilerle huzura çıktılar ve kabul edildiler. Hz. Muhammed bunlara Kur'an'dan ayetler okuyarak kendilerini İslam'a davet ettiğinde onlar: "Biz senden önce Müslümanız" diye ters bir karşılık verdiler. Hz. Peygamber dedi ki, "Vallahi, yalan söylüyorsunuz. Sizi engelleyen, Allah'a çocuk isnat etmeniz, haça tapmanız, domuz eti yemenizdir." Onlar: "Peki, İsa'nın babası kim?" diye sorunca Hz. Peygamber durdu. Bu duruş ve bekleyiş sırasında Âli İmran suresinin ilk 80 ayeti indi. Bu ayetlerden biri (61. ayet) şu mealdeydi:

"Sana ilimden bir nasip geldikten sonra, hak konusunda seninle tartışana de ki, 'Gelin; oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, öz benliklerimizi ve öz benliklerinizi çağıralım, mübâhele edelim de Allah'ın lanetini yalancılar üzerine salalım!"

Bu ayette geçen ibtihal (yalancıya lanet dilemek) tabirinden alınan mübâhele deyimi sonraları bu olayın adı olarak kullanılır oldu. Mübâhele, yani yalancıya lanet dileme uygulaması, belirli bir usûle uyularak yapılmaktaydı. Fransız yazar Massignon, bu usuller hakkında geniş bilgi vermektedir, (bk. Mubahala, *Opera Minora,* V 550 vd.)

Mübâhele olayının önemli olan kısmı, bundan sonrasıdır. Hz. Muhammed'in mübâhele teklifi, Necranlıları endişelendirdi. Mühlet isteyip "Kararımızı bildirmek üzre yarın geliriz" dediler. Ertesi gün, Hz. Peygamber, kucağında Hüseyin, elinde Hasan, arkasında Hz. Ali ve Hz. Fâtıma olduğu halde buluşma yerine geldi. Hz. Peygamber, böylece ayette geçen 'çocuklarımız' tabirini karşılamak üzere torunlarını, 'kadınlarımız' tabirini karşılamak üzere kızı Fâtıma'yı ve 'kendilerimiz' tabirini karşılamak üzere de kendisiyle birlikte Hz. Ali'yi getirmiş oluyordu. Necranlıların reisi Ebu Harise başta olmak üzere, heyetin ileri gelenleri Son Peygamber'i, Ehlibeyt'i ile birlikte yere çökmüş ve Allah'ın İane-

tini yalancıların üstüne davet etmek üzre bekler halde görünce şöyle dediler:

"Vallahi, nebilerin çöktüğü gibi çökmüş." Ve eklediler: "Şu yüzler öyle yüzler ki, eğer onların hürmetine dağların yerinden sökülece-ğine yemin etseniz yalancı olmazsınız." Ve reis Ebu Harise son kararlarını bildirdi:

"Mübâheleden vazgeçiyoruz. Sana cizye vereceğiz. Sen şimdi bize aramızda hâkimlik yapmak üzre birini gönder."

Hz. Peygamber onların tekliflerini kabul edip Ebu Ubeyde bin el-Cerrâh'ı Necran yurduna hâkim olarak gönderdi.

Mübâhele olayı sırasında Necranhların tavrı Hz. Peygamberi çok sıkmıştı. O kadar ki, şöyle demek ihtiyacını duydu: "Benimle Necranlılar arasında bir perde olsaydı da birbirimizi görmeseydik!" Ve şöyle ekliyor:

"Eğer mübâheleye girselerdi, Allah onları maymun şekline getirecek, şu vadi onlar üstüne ateş kesilecek ve Necran yurdu, havadaki kuşlar dahil, yerinden sökülecekti."

Mübâhele olayından Ehlisünnet çevrelerinin çıkardıkları genel sonuçları şu şekilde verebiliriz: "Bu olay ve ilgili ayet, Al-i Aba'nın üstünlük ve seçkinliğini gösteren en kuvvetli delildir." (Zemahşerî, *Tefsir,* Âli İmran, 61. ayet) Ve, "Bu olay, İslam Peygamberi'nin nübüvvetine ve O'nun Ehlibeytinin üstünlüğüne delildir." (Beyzâvî, *Tefsir,* aynı ayetin yorumu)

Mübâhele olayı, başlangıçtan beri, bütün İslam düşünce ekolleri tarafından ele alınıp çeşitli yorumlara tabi tutulmuştur. Özellikle Şiî-İsmailî çevreler bu olayı geniş yorumlara konu yapmış ve ilginç sonuçlar çıkarabilmişlerdir. Massignon'un da belirttiği gibi, Şiîlik'in, Ehlibeyt'in hilafet konusundaki hakkını savunmada sosyo-jüridik dayanağı Gadîru Hum olayı, metafizik dayanağı da mübâhele olayıdır. (Massignon, *Passion de Hallâj,* ilk baskı, 1/348)

Mübâhalenin yapıldığı gün (21 Zilhicce), Şiî çevrelerce bayram olarak kutlanmakta, mübâhele olayı da Hz. Ali'nin, en üstün sahabî olduğuna, hatta bazılarınca eski peygamberlerden üstün olduğuna delil sayılmaktadır.